

τα κίτρινα καπέλα

πιθανές διαδρομές ανάγνωσης

Σχεδιασμός: Μαρίζα Ντεκάστρο, παιδαγωγός, κριτικός βιβλίων για παιδιά

Σχολική
Βιβλιοθήκη
www.sxolikivivliothiki.gr

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΑΤΑΚΗ
www.patakis.gr

τα κίτρινα καπέλα

Κέλλυ Ματαθία-Κόβο

Το βιβλίο:

Τα Κίτρινα Καπέλα αφηγούνται την ιστορία μιας εβραϊκής οικογένειας που σώθηκε στον Β΄ Παγκόσμιο πόλεμο. Είναι η ιστορία της οικογένειας της συγγραφέα, όπως καταγράφηκε στη μνήμη της από την παιδική της ηλικία. Είναι μια ιστορία που μιλάει για φόβο και απειλή, αλλά κυρίως για θετικές στάσεις, για την αντιμετώπισή τους. Μιλάει για αποφασιστικότητα, φιλία και αλληλοβοήθεια, ανιδιοτέλεια, συντροφικότητα και ανθρωπισμό.

Το βιβλίο και το κοινό του:

Η ιστορία που αφηγούνται **Τα Κίτρινα Καπέλα** και το περιεχόμενο (σχήμα, εικονογράφηση, γραμματοσειρά, εξώφυλλο) προϋποθέτει ότι απευθύνεται σε παιδιά προσχολικής/πρώτης σχολικής ηλικίας. Ανάλογα με την ηλικία των αναγνωστών, το περιεχόμενο του βιβλίου, το κείμενο και η εικονογράφηση, επιδέχεται πολλές αναγνώσεις. Η ανάγνωση του βιβλίου από μεγαλύτερα παιδιά μπορεί να τους αποκαλύψει πτυχές της Ιστορίας και να αποτελέσει εργαλείο συζήτησης για τραυματικά γεγονότα, παλαιότερα και σημερινά.

Με αφορμή Ένα βιβλίο...

Πρώτο επίπεδο*

Δραστηριότητες για τις τάξεις: ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ Α Β Γ Δ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

«Δεν είναι εύκολο να υπερασπιστείς αυτό που πιστεύεις σωστό και δίκαιο, ειδικά όταν ο αντίπαλος είναι δυνατότερος. Είναι πιο εύκολο να γυρίσεις την πλάτη στο πρόβλημα. Αν το κάνεις, μπορεί να συμβούν τρομαχτικά πράγματα».

Eve Bunting, *Terrible things*

JPS publishing, 1993

Είναι εξαιρετικά σοβαρό να αρχίσουν να μαθαίνουν τα παιδιά από μικρή ηλικία για τα ανθρώπινα δικαιώματα και για τις διακρίσεις, καθώς και για τη σημασία να μιλάμε όλοι ανοιχτά και να παίρνουμε θέση όταν κάποιος/οι υφίστανται και πληγώνονται από παρόμοιες συμπεριφορές.

Στις μικρές ηλικίες πρωτεύει η καλλιέργεια της ενσυναίσθησης, δηλαδή να κατανοήσουν τα παιδιά πράξεις, στάσεις και αντιδράσεις και να συμμεριστούν τον άλλο. Η ανάγνωση της ιστορίας υπό αυτό το πρίσμα αποτελεί την αφορμή για την επεξεργασία και την κατανόηση των εννοιών πολιτεϊότητα και ενεργός πολίτης.

* Αρμοδιότερος για τον καθορισμό εκπαιδευτικών στόχων που προκύπτουν από την ανάγνωση του βιβλίου είναι κάθε ενήλικος –εκπαιδευτικός, βιβλιοθηκονόμος, γονιός– ανάλογα με την ηλικία και την ωριμότητα των αναγνωστών με τους οποίους θα επεξεργαστεί το βιβλίο.

Πρώτο επίπεδο

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Ανάγνωση της ιστορίας με έμφαση στα σημεία όπου φαίνονται ο κίνδυνος και η βοήθεια που παρέχουν στους ήρωες οι σωτήρες τους.

Παραδείγματα:

- Να συζητήσουν τον γρίφο του τηλεγραφήματος που έστειλε ο κύριος Μπε στον Λαγό.
- Να σκεφτούν και να συντάξουν ένα κρυπτογραφημένο τηλεγράφημα που να καλεί σε βοήθεια.

Να συζητήσουν και να προσδιορίσουν τα συναισθήματα των ηρώων και των σωτήρων τους.

Παραδείγματα:

- Πώς αισθάνεται ο κύριος Μπε; Είναι θαρραλέος, υπεύθυνος, έχει αγωνία;
 - Τι σκέφτονται ο Λαγός, ο Κόκορας, ο Ποντικός; Πώς βοηθούν;
 - Τι αισθανθήκαμε εμείς, οι αναγνώστες;
- Πώς θα βοηθούσαμε έναν φίλο που κινδυνεύει ή υφίσταται κακές συμπεριφορές;

Ερμηνεία των χρωμάτων.

Τα χρώματα δημιουργούν σκέψεις και συναισθήματα.

Παραδείγματα πιθανών ερωτήσεων:

- Γιατί ο ουρανός είναι άλλοτε γαλανός και άλλοτε γκρίζος και βαρύς;
- Πώς χρησιμοποιεί η εικονογράφος το έντονο και φωτεινό κίτρινο χρώμα;
- Τι αισθανόμαστε με το πράσινο χρώμα; (Την ηρεμία...).
- Τι συμβολίζει το μαύρο χρώμα; (Τον φόβο, την αγωνία...).

Να εκφράσουν με χρώματα τα συναισθήματα που ένιωσαν κατά την ανάγνωση.

Να φτιάξουν το **Αλφάβητο των Συναισθημάτων** της ιστορίας που διάβασαν.

Παράδειγμα: Α- αγωνία, Β- βοήθεια, Γ-, Δ-, Ε-, Ζ-.....,, Ω-

Πρώτο επίπεδο

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Εικονογράφηση

Να παρατηρήσουν τους ήρωες.

Να βρουν τις ιδιαιτερότητες και να τους χαρακτηρίσουν.

Παραδείγματα:

- Τα πρόβατα ζουν κοντά στον άνθρωπο, του προσφέρουν, είναι φιλικά, άκακα.
- Ο ποντικός θεωρείται πονηρούτσικο ζώο, ξέρει να κρύβεται.
- Ο κόκορας έχει ηγετικά χαρακτηριστικά, φροντίζει για την ασφάλεια του κοτετσιού.
- Ο λαγός;

Θέματα συζήτησης

Παραδείγματα:

- Ποια είναι τα θεριά; Γιατί δεν τα ζωγράφισε η εικονογράφος;
- Να παρατηρήσουν στο βιβλίο το δισέλιδο του πολέμου και τα πρόσωπα των προβάτων και να σχεδιάσουν τα θεριά που τα απειλούν.

Οι σωτήρες:

- Τι διακινδύνευσαν;
- Σε ποιες αξίες πίστευαν; (Ανιδιοτέλεια, θάρρος, φιλία, ευθύνη...).

Το ταξίδι:

- Τι είδους ταξίδι έκανε η οικογένεια;
- Τι πήρε καθένας μαζί του;
- Τι και ποιους φοβούνταν η οικογένεια Μπε;

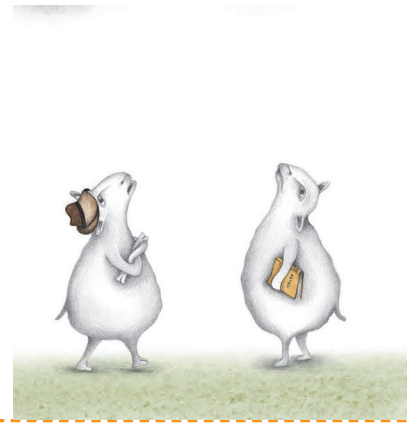
Ανάγνωση και επεξεργασία των δικαιωμάτων του παιδιού

Σύνταξη του χάρτη των δικαιωμάτων των παιδιών του σχολείου.

Με αφορμή ένα βιβλίο...

Δεύτερο επίπεδο

Δραστηριότητες για τις τάξεις: Ε' ΣΤ' ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ Α' Β' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

Ως ενδεικτικός εκπαιδευτικός στόχος προτείνεται η επεξεργασία και η κατανόηση των εννοιών *πολιτεία* και *ενεργός πολίτης*, με έμφαση στα *Δικαιώματα του Ανθρώπου και του Πολίτη*, στα φαινόμενα ρατσισμού, διακρίσεων, περιθωριοποίησης και κοινωνικού αποκλεισμού καθώς και τα στοιχεία που τα προσδιορίζουν (κοινωνικές προκαταλήψεις και στερεότυπα). Υπό αυτή την οπτική, το βιβλίο μπορεί να συνδεθεί με ιστορικά τραυματικά γεγονότα, και συγκεκριμένα με το Ολοκαύτωμα**.

****** Υπάρχουν πολλές απόψεις για το ποια είναι η κατάλληλη ηλικία να συζητηθεί με τα παιδιά ένα τόσο τραυματικό γεγονός όσο το Ολοκαύτωμα. Η λογοτεχνία είναι ένα από τα προνομιακά μέσα που διαθέτουμε ως εκπαιδευτικοί. Μεγάλοι φορείς (για παράδειγμα το Μουσείο του Ολοκαυτώματος της Ουάσινγκτον, το Κέντρο Μελέτης του Ολοκαυτώματος Yad Vashem της Ιερουσαλήμ, πανεπιστημιακές έρευνες κ.ά.) προκρίνουν, ανάλογα με την ηλικία, την ανάγνωση λογοτεχνικών κειμένων και μαρτυριών, επισημαίνουν ότι δεν είναι απαραίτητη η επίδειξη οπτικών ντοκουμέντων που σοκάρουν και τρομάζουν και συστήνουν να μην παίρνουν τα παιδιά ρόλους θυμάτων στα παιχνίδια ρόλων.

Δεύτερο επίπεδο

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Κατανόηση κειμένου-Διερεύνηση υποθέσεων

- Σε τι διαφοροποιούνται τα πρόβατα σε σχέση με τα υπόλοιπα ζώα που κατοικούν στο βοσκοτόπι; (Κοινωνικές προκαταλήψεις, στερεότυπα).
- Γιατί τα θεριά παγίδευσαν τα πρόβατα; (Μια πολιτική κοινωνικών/φυλετικών διακρίσεων).

Η οικογένεια Μπε:

- Γιατί η στάση της οικογένειας Μπε διαφέρει από αυτή των υπόλοιπων πρόβατων; (Ο αρχηγός της οικογένειας ήταν τολμηρός, βασίστηκε σε σχέσεις φιλίας, είχε χρήματα για να εξαγοράσει τη σωτηρία τους, δεν είχε τίποτα να χάσει και πήρε την τύχη της στα χέρια του;)

Οι σωτήρες:

- Τι διακινδύνευσαν;
- Σε ποιες αξίες πίστευαν; (Ανιδιοτέλεια, φιλία, ευθύνη, υπευθυνότητα...).

Επεξεργασία των συμβολισμών της εικονογράφησης

Παραδείγματα:

- Τα χρώματα: το κίτρινο χρώμα παραπέμπει στο κίτρινο αστέρι που υποχρεώθηκαν από τους ναζί να φορέσουν οι Εβραίοι, το πράσινο χρώμα αποτυπώνει την ηρεμία, το μαύρο χρώμα συμβολίζει τον φόβο, την αγωνία.
- Τα καπέλα - στοιχείο διάκρισης.
- Τα συρματοπλέγματα (εγκλεισμός, ναζιστικά στρατόπεδα συγκέντρωσης).
- Η κλειστή πόρτα (μυστικότητα, περισυλλογή).
- Τα θεριά - ποια είναι και γιατί δεν κατονομάζονται; Φοβούνταν μόνο τα θεριά; (Μήπως φοβούνταν προδότες ή συνεργάτες του εχθρού;)

Δεύτερο επίπεδο

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Θέματα συζήτησης για έφηβους αναγνώστες

Ολοκαύτωμα

Συζητώντας με τους νέους για το Ολοκαύτωμα που οργάνωσαν και εφάρμοσαν οι ναζί κατά τη διάρκεια του Β΄ Παγκοσμίου πολέμου, μιλάμε για ένα συμβάν που τραυμάτισε ανεπανόρθωτα τις αξίες του πολιτισμού μας. Ανάμεσα στα θέματα που ενδείκνυται να θυγούν είναι οι αιτίες (πολιτικές και φιλοσοφικές), η ιδιαιτερότητά του, δηλαδή η θυματοποίηση πολλών εθνοτικών ομάδων, καθώς και η συστηματική και οργανωμένη εξόντωση των θυμάτων.

- Μπορεί μια οικογενειακή ιστορία να έχει οικουμενικότητα;
- Ποια είναι τα στοιχεία που ενδεχομένως της προσδίδουν αυτό τον χαρακτήρα;
- Ποια είναι η στάση που οφείλει να κρατήσει ένας ενεργός πολίτης;

Παραδείγματα:

- Τα διλήμματα στα οποία κλήθηκαν να απαντήσουν οι ήρωες του βιβλίου (θύματα και σωτήρες).
- Η πίστη σε οικουμενικές αξίες - ατομικά και πολιτικά δικαιώματα, σεβασμός στη διαφορετικότητα, προστασία όσων κινδυνεύουν.
- Γιατί επιβάλλεται η διατήρηση της μνήμης;

Δεύτερο επίπεδο

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Δημιουργική γραφή

Τα παραπάνω θέματα μπορούν να αποτελέσουν ερεθίσματα για τη διατύπωση σκέψεων, απόψεων, κρίσεων, επιχειρημάτων κ.ά. και την παραγωγή κειμένων (ατομικών /ομαδικών) από τους αναγνώστες.

Αν ο/η εκπαιδευτικός επιθυμούν μια άσκηση δημιουργικής γραφής πιο ελεύθερη, προτείνουμε τη συγγραφή με θέμα «Πώς φτιάχνεται μια ιστορία από αναμνήσεις».

